

en communisten één pot nat vormen, lijkt bevestigd door het verdrag dat Hitler en Stalin sluiten voor de inval op Polen, al vrij snel uitgelegd als een concentratie van twee anti-christelijke machten.

De daarop volgende inval van de Russen in Finland lokt reacties uit als deze van J. van Dijk in de Leeuwarderkerkbode:

„Finland strijdt niet voor zichzelf! Maar Finland vecht tegen de macht, die in zijn vaandel schrijft: Christendom is opium voor het volk”, tegen het land dat den Christus lastert, en waarin een standbeeld werd opgericht voor Judas den verrader. En zoo gezien vecht Finland ook voor ons!”

Wanneer 10 mei 1940 de Duitsers Nederland binnenvallen, wordt op last van de Nederlandse autoriteiten niet alleen een aantal N.S.B.-ers opgepakt, maar ook een aantal communisten. De C.P.N.-leiding, zich weinig illusies makend, besluit al gauw tijdens de bezetting de partij illegaal te organiseren. In de februaristaking in 1941 speelde de C.P.N. een initiatiefnemende rol. Juni 1965 publiceert Theun de Vries een verrassend verhaal in „Politiek en Cultuur” over een anti-revolutionair-communistisch contact, dat weliswaar uitsluitend uit communistische bron komt, maar toch door anti-revolutionairen niet voor onmogelijk wordt gehouden.

„Hoe was de februaristaking totstandgekomen?

Eind 1940 reisden tussen Den Haag en Amsterdam in een eerste klasse coupé twee Nederlanders — de één een anti-revolutionair en „groot” politicus, voormalig premier en minister van Staat, de ander deel uitmakende van de inmiddels illegaal geworden Communistische Partij van Nederland, één van haar voormalige vertegenwoordigers in het parlement. De vroegere premier had de communist om dit reizend onderhoud verzocht. Wat hij zijn oude politieke tegenstander had mee te delen kwam op het volgende neer: Sinds ons land bezet is, streven de Duitsers in het geheim naar de volgende stap, de inlijving.

Deze inlijving is maar een kwestie van tijd; de weg daartoe moet geopend worden door het instellen van een Quisling-regering zoals men dat in Noorwegen heeft gedaan, en de Nederlandse Quisling zal A. A. Mussert heten.”

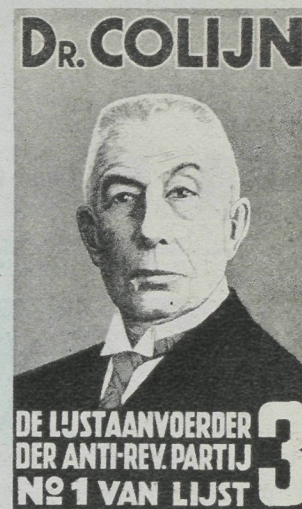
„Het crisispunt komt snel naderbij”, zei volgens dit verhaal de oude politicus tot de communist.

„In deze crisis moet ik de machteloosheid van de oude politieke partijen, mijn eigen machteloosheid erkennen. Er is echter in Nederland nog één element, één faktor, waarmee iets kan worden gedaan tegen de annexatieplannen van de bezetter. Dat is het arbeidende deel van de bevolking. De mensen waarop jullie, communisten, vat hebben, die door jullie in beweging kunnen worden gebracht. Is het mogelijk, dat door jullie in deze nationale zin iets kan worden ondernomen?

De communistische medereiziger, uiteraard getroffen door de van alle frasen en illusies ontdane rede-neertrant en de politieke conclusie van zijn oude tegenstander (die hij in de Kamer bij herhaling fel had aangevallen) kon niet anders antwoorden dan dat de ergste veronderstellingen van de communisten dus bewaarheid zouden worden, dat de illegale C.P.N. zich voorbereidde tot de nationale daad die van haar werd gevergd en dat hij de waarschuwing van de ex-premier aan de partijleiding zou overbrengen. Daarmee was het onderhoud afgelopen.

Louis de Visser

H. Colijn

De naam van de ex-premier was dr. H. Colijn. Het vroegere communistische kamerlid heette Louis de Visser.”

Contact

Als dit verhaal juist is, moet het worden beschouwd als een van de eerste contacten tussen anti-revolutionairen en communisten tijdens de bezettingsjaren. Volstrekt onmogelijk achten leidende anti-revolutionairen uit die dagen het niet dat een dergelijk contact heeft plaatsgevonden. Colijn was november 1940 met de instelling van „de twaalf apostelen” reeds begonnen het voortbestaan in illegale vorm van de A.R.-partij te verzekeren indien er een verbod mocht komen. Dat hij anders oordeelde over het communisme dan het fascisme, is ook de indruk in N.S.B.-kringen. Zo roept plaatsvervangend N.S.B.-leider van Geelkerken 30 juni 1941 (de dag waarop Colijn wordt gearresteerd) in een rede in Den Haag:

„Het bolsjewistische of communistische is de consequentie van den marxistischen klassenstrijd, die het volk uiteenscheurt. Toch schreef in 1935 De Stan-daard, het blad van Colijn, dat van de twee stelsels, nationaal-socialisme en communisme, dit laatste hem het liefst ware. Wie er thans nog zoo over denkt, vare daarmee naar de hel.”

„Thans” is acht dagen na de Duitse aanval op Sovjet-Rusland. Een krachtige poging ondernemen de nazi's in die dagen om de Nederlandse anti-communistische partijen mee te krijgen in de tegen Sowjet-Rusland aangeboden strijd. De A.R.-partij is de eerste bij wie Seyss Inquart het opgeeft, al thans bij de „liberaal-plutocratisch” geachte top onder leiding van Colijn. Aan de hand van het jaarboekje (waar Jan Schouten net niet instond) wordt de gehele partijtop (negentig man) dezelfde dag gearresteerd en vervoerd naar het kamp Schoorl.

SCHOORL

Daar ontmoet men in een andere vleugel een groot aantal communistische partij-functionarissen, die direct al na de inval op Rusland gearresteerd zijn, mede aan de hand van (veelal verouderde) gegevens die in de jaren '20 en '30 verzameld zijn door de Nederlandse geheime dienst, de Centrale Inlichtingendienst, aangevuld met gegevens van gemeentelijke politiecorpsen (De Jong, De Bezetting, deel 5).